

MIGRÁCIÓS SZEMLE

Nem várható a Tunéziából kiinduló migrációs hullám csökkenése

A Global Initiative against Transnational Organized Crime észak-afrikai államokra és a Száhelre fókuszáló elemzéssorozatának 2023 júliusában megjelent darabja a Tunéziából kiinduló és Európa felé tartó migrációt, valamint a migrációs trendekben bekövetkezett változásokat vizsgálja meg. Az észak-afrikai országból kiinduló migrációs hullám 2020 óta folyamatosan nő, 2022-ben 32 371 személy érte el Olaszország partjait illegális módon, meghaladva ezzel a „jázminos forradalom” által kiváltott migrációs hullám 2011-es magas számadatait is. Az elemzés megállapítja, hogy a Tunéziából kiinduló irreguláris migrációt az ország súlyos belpolitikai és gazdasági problémáira visszavezethető sérülékenysége jelentős mértékben fokozza.

Forrás: [Tasneem Abderrahim \(Global Initiative against Transnational Organized Crime\): Tunisia: Increased Fragility Fuels Migration Surge. 2023.](#)

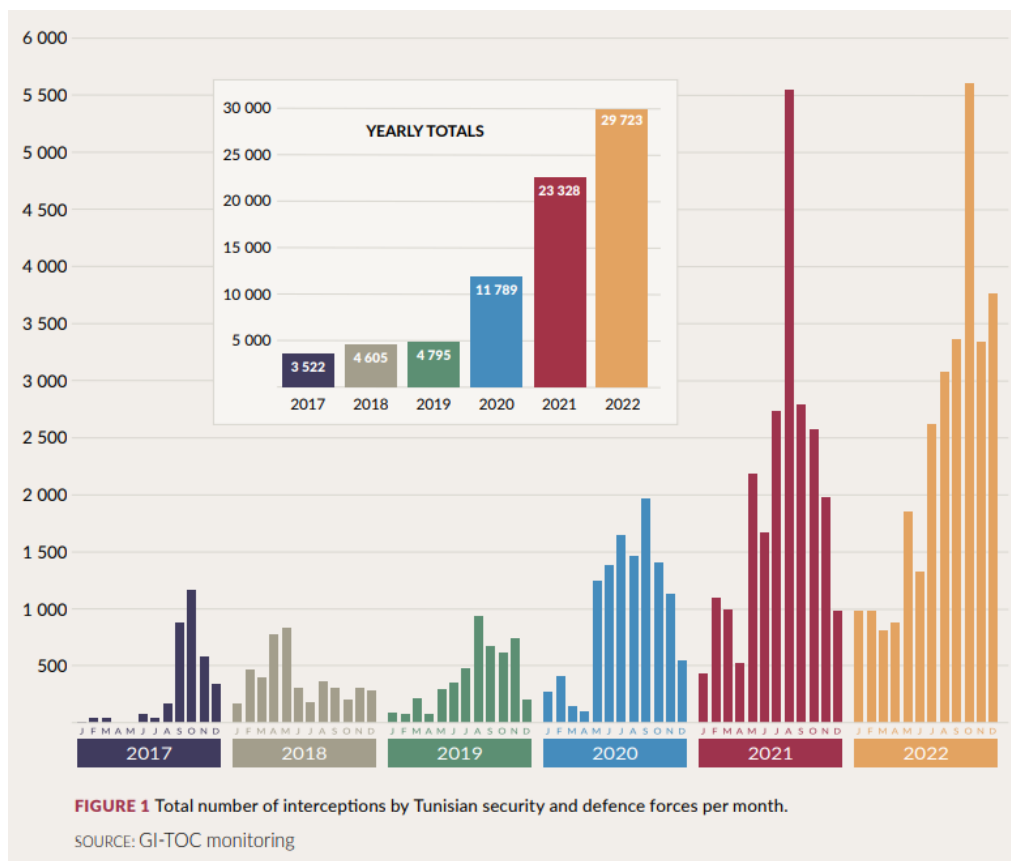
A tunéziai migráció politikai-gazdasági kontextusa

Kaisz Szaídot, Tunézia második szabadon megválasztott elnökét 2019 októberében iktatták be hivatalába. A korábbi alkotmánybíró politikai tapasztalattal nem rendelkező, független jelöltként indult a választáson. A nyugati világ jelentős része először 2021-ben találkozott a nevével, miután a 2014-ben elfogadott alkotmány szerinti hatáskörét elkezdte kiterjeszteni. Álláspontja szerint erre azért volt szükség, mert az egymást gyorsan követő, lényegében működésképtelen kormányok nem voltak képesek kezelni az észak-afrikai országban 2011 óta felhalmozódó súlyos gazdasági és társadalmi problémákat (lassuló gazdasági növekedés, növekvő államadósság, magas inflációs és munkanélküliségi ráta, értékét veszítő dínár, elharapódzó korrupció, mélyülő társadalmi törésvonalak), amelyek az ország demokratizálódási folyamatára is kedvezőtlenül hatottak. A 2020-ban beiktatott kormányfő leváltásával, a parlament működésének felfüggesztésével, majd pedig a felosztatásával elinduló belpolitikai folyamatok az elnöki hatáskör bővítését lehetővé tevő új alkotmány elfogadásáról szóló népszavazásban csúcsosodtak ki 2022 nyarán. A demokratikus államszervezetbe vetett bizalom drámai csökkenését mutatta, hogy a választásra jogosultak mindössze 30 százalékának a részvételével megtartott népszavazáson a tunéziaiak felhatalmazták az elnököt a saját jogkörének kiszélesítésére, valójában a rendeleti úton történő kormányzás bevezetésére, ezáltal pedig a politikai irányvonalak határozottabb kijelölésére.

Az elemzés kiemeli, hogy a belpolitikai (gazdasági és társadalmi) problémákat a COVID-19 járvány elhúzódó súlyos következményei, valamint az ukrajnai háború tovább mélyítették. A 10 százalékos infláció, a fiatalok 40 százalékát érintő munkanélküliség, továbbá az alapvető élelmiszerek és bizonyos gyógyszerek állandósuló hiánya elsősorban az alacsonyabb jövedelmű családokat érintette kedvezőtlenül. Mindezek a körülmények ahhoz vezettek, hogy a tizenkétfélmillió Tunéziában a szegénységi küszöb alatt élők aránya 2022 végére elérte a népesség felét. A társadalmi feszültséget és a nyomában járó általános kiábrándulást az évtizedes kormányzati kudarcok (a közoktatás romló minősége, az egészségügyi, a víz- és a hulladékszolgáltatás területén mutatkozó hiányosságok) tovább súlyosbították. A tunéziaiak egyre szélesedő körében érzékelhető elvándorlási kedv fokozódása a felsorolt tényezőkre vezethető vissza. Az elemzés arra is rámutat, hogy a tunéziai migrációs helyzetet az országot egyre nagyobb számban irreguláris módon elhagyó állampolgárok volumene, valamint az illegális migrációhoz köthető elhalálozások számának növekedése tette a belpolitikai diskurzus részévé. A becslések szerint 2022-ben legalább 581 irreguláris migráns veszítette életét a Földközi-tengeren.

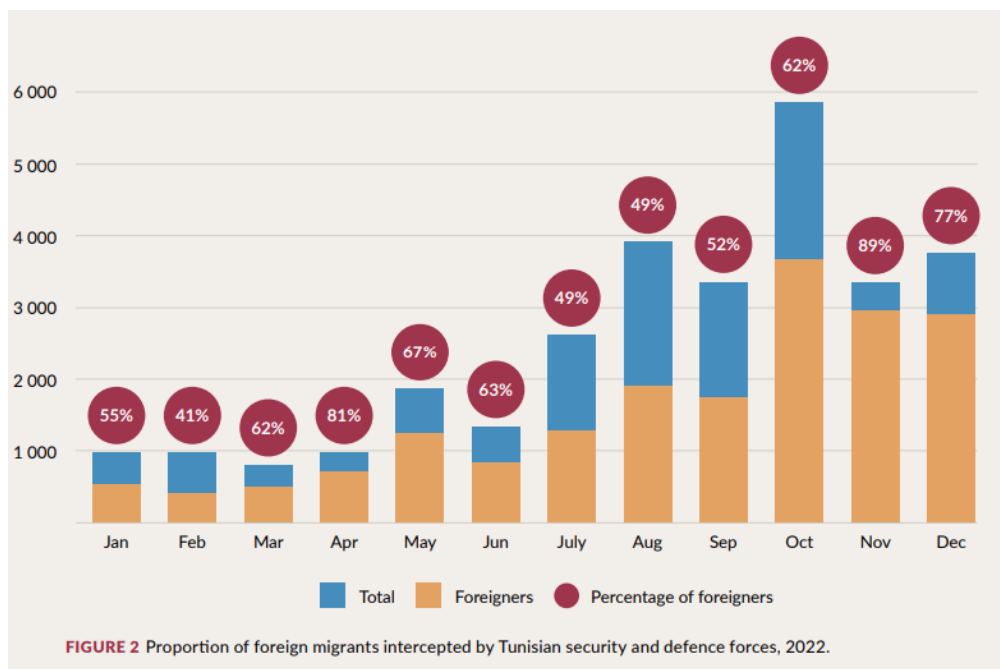
A Tunéziából kiinduló migráció változó trendjei

A kedvezőtlen belpolitikai és gazdasági fejlemények következtében 2022-ben újabb rekordot döntött a Tunéziából Olaszországba irreguláris módon érkező migránsok száma. Míg 2011-ben – a korábbi rekordévben – 27 982 személy, addig 2022-ben már 32 371 Tunéziából érkező személyt fogtak el az olasz partoknál. Ezzel egyidőben a tunéziai biztonsági és védelmi erők évek óta szintén növekvő számban fognak el irreguláris migránsokat az ország partvidékén. 2017-ben még csupán 3 522 elfogás történt, 2021-ben ez a szám már 23 328-ra emelkedett. A növekedés tendenciája 2022-ben tovább folytatódott, a feltartóztatott migránsok száma ekkor 29 723 és 38 713 fő közé volt tehető.

1. ábra: A tunéziai hatóságok által elfogott irreguláris migránsok számának változása 2017 és 2022 között

A Tunéziából kiinduló illegális migrációt hagyományosan a jórészt fiatal tunéziai férfiak elvándorlása jelenti. Azonban a korábbi évek adataival összehasonlítva a Tunéziából kiinduló és Európa felé tartó irreguláris migráció dinamikája tekintetében több változás is megfigyelhető. A növekvő értékek vizsgálata rámutat a külföldi állampolgárok számának az emelkedésére. Konzervatív becslés alapján 2022-ben a tunéziai hatóságok által feltartóztatott irreguláris migránsok 71 százaléka külföldi, jellemzően Algéria felől érkező szubszaharai, kisebb részben pedig marokkói származású volt. Ez az arány 2021-ben még csupán 31 százalékot ért el. A külföldiek növekvő arányát az olasz hatóságok adatai is alátámasztják. Az olasz partoknál elfogott Tunéziából érkező, de tunéziai állampolgársággal nem rendelkező irreguláris migránsok száma 2022-ben 13 900 fő volt, ami a 2021-es adatokkal összehasonlítva 3,5-szeres növekedést mutat. Míg a hidegebb évszakokban a külföldi, addig a melegebb hónapokban a tunéziai állampolgárok alkotják az észak-afrikai országból kiinduló irreguláris migránsok többségét. Az Európa felé tartó útjuk során Tunéziát tranzitországnak tekintő, javarészt guineai és elefántcsontparti migránsok növekvő jelenlétét a tunéziai elnök nemzetbiztonsági kockázatként azonosította, és hangsúlyozta a kialakult helyzettel szembeni diplomáciai és katonai fellépés szükségességét. Részben ennek tudható be, hogy a tunéziai hatóságok a tavalyi évben fokozott figyelmet fordítottak az irreguláris migránsok feltartóztatására az illegális migráció tunéziai kilépőpontjainak a közelében.

2. ábra: A tunéziai hatóságok által feltartóztatott külföldi irreguláris migránsok számának változása havi bontásban (2022)

Bár még mindig a férfiak alkotják az irreguláris migránsok legnagyobb csoportját, a korábbi migrációs trendektől eltérően 2022-ben a nők és gyerekek növekvő számban voltak jelen. Az olasz hatóságok 2022-ben mintegy ezer nőt fogtak el, ami a 2021-es adatokkal összehasonlítva közel kétszeres növekedést mutat. Az egyedül vagy a családjukkal érkező gyermekek száma szintén jelentős mértékben nőtt: míg 2021-ben 2 731, addig 2022-ben már 3 572 gyermek érkezett Olaszországba, ami a Tunéziából érkezők közel 20 százalékát jelentette.

A harmadik lényeges változás a Tunéziából való kilépés illegális módjaival kapcsolatos. Az irreguláris migránsok döntő többsége általában tunéziaiak és kisebb részben szubszaharaiak által irányított, általában lokálisan működő, embercsempészettel (is) foglalkozó kisebb hálózatok valamelyikének a szolgáltatását veszi igénybe. A 2022-es adatok szerint a nyári hónapokban a külföldiek 1 500–1 700 eurót, a tunéziaiak pedig 1 300–1 500 eurót fizetnek a Szfax környékén működő embercsempészek szolgáltatásaiért. A téli hónapokban az út ára ennek az összegnek a harmada. Újdonságnak számít, hogy az irreguláris migránsok közül egyre többen döntenek anyagi és biztonsági megfontolásból amellet, hogy az elejétől a végéig saját maguk szervezik meg az utazást. Ebben az esetben vagy különböző közvetítőkön keresztül jutnak hozzá lopott, régi, vagy sérült hajókhoz, vagy pedig saját maguk építik meg azokat. Az utazásnak ez a módja a tunéziai és a szubszaharai irreguláris migránsok körében növekvő népszerűségnek örvend, hiszen az illegális migrációnak ez a változata lényegesen biztonságosabb az Európába érkezés szempontjából, ugyanis kevésbé kelti fel a hatóságok figyelmét.

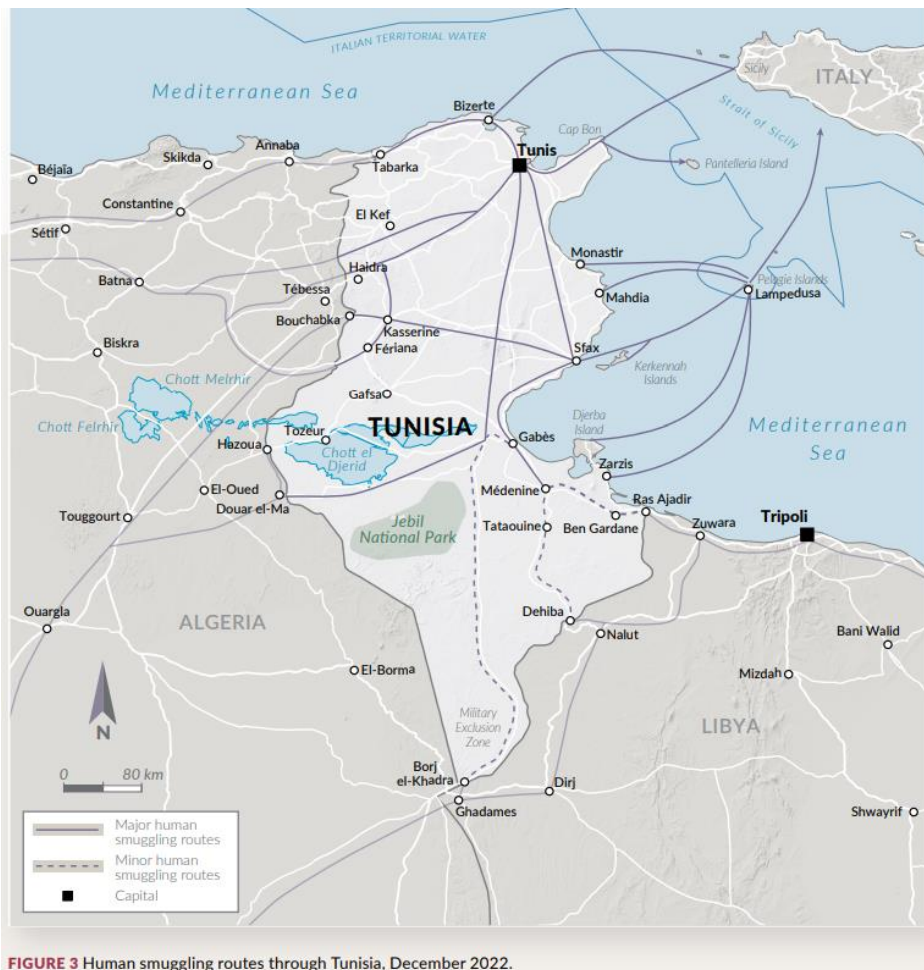

FIGURE 3 Human smuggling routes through Tunisia, December 2022.

3. ábra: *A Tunéziában működő embercsempész-hálózatok által fenntartott migrációs útvonalak (2022. decemberi adat)*

Az elemzés által azonosított negyedik jelentős változás, hogy a Nyugat-Európába történő eljutás szempontjából a költségesebb, ám biztonságosabb nyugat-balkáni útvonal 2021 végétől, 2022 elejétől kezdődően vált népszerűvé a tunéziai állampolgárok körében. Ebben nagy szerepet játszott, hogy Tunézia és Szerbia között évtizedek óta vízummentesség volt érvényben, amit a szerb kormány 2022 októberében megszüntetett. A Belgrádba repülővel érkező tunéziaiak többsége a Magyarországra való bejutáshoz valamelyik embercsempész-hálózat szolgáltatását veszi igénybe. Az embercsempészekkel többnyire még Tunézia elhagyása előtt kapcsolatba lépnek a közösségi média felületein, kisebb részük viszont a magyar-szerb határkerítés menti gyülekezőhelyekre való érkezésig vár a kapcsolatfelvétellel. Az embercsempészek általában két csomagot kínálnak fel. A határon való átjuttatás és a Bécsig tartó szállítás jelenti a drágábbik változatot, ettől olcsóbb, amennyiben csak a határátlépéshez kell segítséget nyújtaniuk. Az utóbbi ára tartalmazza a kerítés megmászásához szükséges létrákat is. A tunéziai irreguláris migránsoknak csupán egy kis része vállalkozik rá, hogy saját maga szervezze meg a Szerbiából Magyarországra történő eljutást, hiszen a határátlépésnek ez a módja jóval nagyobb kockázattal jár.

Összegzés

A Global Initiative against Transnational Organized Crime elemzése részletesen bemutatja a Tunéziából Európa felé tartó irreguláris migrációval kapcsolatos trendekben végbemenő közelmúltbeli változásokat, kiemelve a külföldi személyek megnövekedett számát a migráló csoportokban. Ennek tükrében az észak-afrikai ország egyre inkább megkerülhetetlen migrációs tranzitországnak számít az Európába igyekvő, zömmel a szubszaharai térségből elinduló tömegek szempontjából. Az elemzés egyik fontos megállapítása, hogy a tunéziai állampolgárok növekvő migrációs hajlandósága az elkövetkező években várhatóan nem fog csökkenni, hiszen az országot sújtó politikai, gazdasági és társadalmi problémákat aligha sikerül megnyugtatóan orvosolni a közeljövőben.

A szemlézett publikáció nem feltétlenül tükrözi a Migrációkutató Intézet munkatársainak álláspontját.